

I hjertet af skolesundhedsplejen

– et sundhedspædagogisk
udviklingsprojekt
i Randers Kommune

Redigeret af Helle Merete Nordentoft og Karen Wistoft

I hjertet af skolesundhedsplejen

I hjertet af skolesundhedsplejen

– et sundhedspædagogisk
udviklingsprojekt
i Randers Kommune

I hjertet af skolesundhedsplejen

– et sundhedspædagogisk udviklingsprojekt i Randers Kommune

© Forfatterne og Aarhus Universitetsforlag

Omslag: Jørgen Sparre

Foto: Jeannot Huyot, Randers Kommune

Bogen er sat med Indigo og Syntax

eISBN 978 87 7934 749 6

Aarhus Universitetsforlag

Århus

Langelandsgade 177

8200 Århus N

København

Tuborgvej 164

2400 København NV

www.unipress.dk

Fax 89 42 53 80

Indhold

- 7** FORORD
Af Rikke Wendelbo Selde og Karen Wistoft
- 11** KAPITEL 1
Sundhedspædagogisk udviklingsarbejde
– en introduktion
Af Karen Wistoft
- 27** KAPITEL 2
Værdier og sundhedspædagogisk kompetenceudvikling
Af Karen Wistoft
- 39** KAPITEL 3
Pusterummet
– samtalegrupper for skilsmissebørn
*Af Grethe Aaberg, Birgitte Gæmelke, Pia Skovby Felding
og Lotte Lahn*
- 61** KAPITEL 4
Selvværd vejer tungest
– gruppeintervention i relation til overvægt blandt børn
*Af Lotte Lahn, Joan Spørring Højgaard, Rikke Wendelbo Selde,
Pia Skovby Felding og Inger Margrethe Dahl*
- 93** KAPITEL 5
‘Det handler om dig’
– en sundhedspædagogisk sundhedsprofil til 8. klasser
i Randers kommune
Af Hanne Kjær
- 107** KAPITEL 6
Elevens dagsorden
– et sundhedspædagogisk perspektiv på samtalen i 8. klasse
*Af Ragnhild Degn, Dorthe Øster, Birthe Dalgaard Mikkelsen,
Hanne Winter og Heidi Schaltz Larsen*

- 125** KAPITEL 7
Dreng og pige, hvad vil det sige
– undervisning om kroppens udvikling målrettet børn
i 2.-3. klasse
Af Hanne Andreassen og Hanne Grethe Ryberg
- 143** KAPITEL 8
Sundhedscirkus
– et tilbud til børn i de mindste klasser
*Af Heidi Andersen, Joan Spørring Højgaard
og Inger Margrethe Dahl*
- 169** KAPITEL 9
'Et spadestik dybere'
– om kollegial sparring og kompetenceudvikling i
skolesundhedsplejen
Af Helle Merete Nordentoft

Forord

I 2007 besluttede Randers Kommune at prioritere børn og unges sundhed ved at højne kvaliteten af sundhedsfremme og forebyggelse på skoleområdet. Sundhedsplejen blev omorganiseret fra gennemgående at være en 'kombineret ordning' til også at rumme et skel mellem småbørnssundhedspleje og skolesundhedspleje. Sundhedsplejerskerne fik mulighed for at vælge, om de primært ville arbejde med det ene af de to områder eller fortsætte med begge dele. Samtidig fik skolearbejdet tilført flere ressourcer, blandt andet midler til et flerårigt sundhedspædagogisk udviklingsarbejde. Det er resultatet af dette udviklingsarbejde, der fremlægges i denne bog. Det omfattende sundhedspædagogiske udviklingsprojekt blev en markering af en ny og på mange måder anderledes tilgang til sundhedsplejerskernes arbejde med skolebørnenes sundhed. Udgangspunktet var de nye lovpligtige krav til alle danske kommuner, hvor der lægges vægt på, at hver kommune har pligt til at varetage, udvikle og forske i forebyggelse og sundhedsfremme. Gennem to år blev der arbejdet på en række selvstændige projekter, der tog afsæt i et fælles værdibaseret sundhedsbegreb og en involverende sundhedspædagogisk tilgang.

Selv om sundhedsplejen som institution har udviklet sig gennem årene, eksempelvis fra at fokusere på spædbarnsdødelighed til at fokusere på børn og unges trivsel og kompetenceudvikling, er sundhedsplejerskerne enige om, at det ikke længere er nok at screene børnenes højde, vægt, syn og almene helbredstilstand. Det er heller ikke tilstrækkeligt at have individuelle sundhedssamtaler med eleverne på de forskellige klassetrin i skolen. Det er nødvendigt, at alle børn og unge – gennem sundhedspædagogiske aktiviteter – får mulighed for at udvikle deres evner og kompetencer til at tage vare på deres egen og andres sundhed.

Af Randers Kommunes sundhedspolitiske målsætninger fremgår det blandt andet: *“at børn og unges handlekompeterencer skal styrkes, så de kan træffe sunde valg og udvikle sunde vaner”*. Dermed har Randers Kommune lagt op til, at man i kommunalt regi kan udvikle nye veje for forebyggelse og sundhedsfremme. Sundhedsplejerskerne 'greb bolden' og tog et særligt initiativ, som denne bog både dokumenterer og videreformidler.

Ud over de lovpligtige krav og Randers Kommunes egen sundhedspolitik har drivkraften i projektet været et stort ønske hos sundhedsplejerskerne i Randers Kommune om at kvalificere og udvikle kommunens skolesundhedspleje *pædagogisk*. Blandt sundhedsplejerskerne har der været bred enighed om, at skolesundhedsarbejdet ofte nedprioriteres, særligt i pressede perioder med mange nyfødte børn, og at der generelt ikke er tid og rum til at fordybe sig, forbedre og kvalitetssikre skolesundhedsplejen. Det har således stået klart for sundhedsplejerskerne i Randers Kommune, at det er nødvendigt at udvikle den kommunale skolesundhedsindsats. Initiativet til det sundhedspædagogiske udviklingsprojekt er således taget i fællesskab i sundhedsplejerskegruppen.

Projektet har været ledet af sundhedsplejerske Rikke Wendelbo Selde. I 2008 tog hun initiativ til et samarbejde med forskere fra Forskningsprogrammet for Miljø- og Sundhedspædagogik på Danmarks Pædagogiske Universitetsskole (DPU) ved Aarhus Universitet primært for at få hjælp til en konkretisering og en pædagogisk teoretisk forankring af udviklingsarbejdet. Lektor, ph.d. Karen Wistoft gik aktivt ind i projektet og siden hen også adjunkt, ph.d. Helle Merete Nordentoft. Begge forskere har undervist, ydet vejledning og supervision undervejs samt bidraget med pædagogisk evaluering og med at sikre projektets evidensbaserings.

På daværende tidspunkt havde sundhedsplejerskerne gjort det indledende arbejde med at indkredse egne visioner og afdække centrale problemstillinger og en række udfordringer, der især drejede sig om at sikre børn og unges deltagelse, engagement og vilje til at forandre ting i deres hverdagsliv til fordel for deres egen og andres sundhed. Disse udfordringer skulle bearbejdes med henblik på at udvikle et sundhedspædagogisk grundlag for aktiviteterne med børnene og de unge i skolen. Det var et ønske fra sundhedsplejerskernes side, at udviklingsprojektet skulle øge deres synlighed over for børn og unge, forældre, lærere og andre samarbejdspartnere. Endelig skulle synligheden over for kommunens politikere også gerne højnes gennem udviklingsprojektet. Sundhedsplejerskerne ønskede derudover at styrke deres egne pædagogiske kompetencer i relation til skolearbejdet.

Gennem de to år, udviklingsarbejdet har stået på, har atten sundhedsplejersker og børne-ungelægen fra Randers Kommune været dybt engagerede i projektet. Dette ville ikke have kunnet ladet sig gøre uden støtte og opbakning fra resten af sundhedsplejerskegruppen, som sideløbende tog sig af småbørnene!

Randers Kommune har gennem dette pædagogiske udviklingsprojekt nået et vigtigt politisk mål om at højne børnesundheden i kommunen. Der er udviklet og afprøvet nye sundhedsfremmende og forebyggende metoder, der i dag kan forankres som en del af en samlet kommunal indsats over for børn og unges sundhed. Ved at arbejde fokuseret og målrettet med metodeudvikling i skolesundhedsplejen har sundhedsplejerskerne i Randers Kommune formået at involvere børnene og de unge i sundhedsfremmende og forebyggende aktiviteter. Samtidig har sundhedsplejerskerne fået opkvalificeret deres egne pædagogiske kompetencer og skærpet sundhedsplejens synlighed og *faglige identitet* på skoleområdet.

Erfaringer fra projektet har vist, at udviklingsarbejde er krævende – både personligt og fagligt. Sundhedsplejerskerne har skullet være indstillet på at lære at stille spørgsmål ved ‘vedtagne sandheder’ og gængse rutiner og samtidig både have lyst og mod til at forandre rutiner og diskutere normer i skolearbejdet. Dette projekt har, som alle andre udviklingsprojekter, haft sine op- og nedture undervejs. Udviklingsarbejde af høj kvalitet kan ikke gennemføres uden engagement, ressourcer, kreativitet, ledelse, mod og vilje til at gennemføre eksperimenterne. At arbejde projektorienteret er en ny opgave for mange sundhedsplejersker. Denne arbejdsform har vist sig at være udbytterig, men også krævende, da måden at organisere sundhedsarbejdet på har krævet fleksibilitet i såvel sundhedsplejen som i den daglige ledelse.

I denne bog beskriver og diskuterer sundhedsplejerskerne deres erfaringer og resultater fra deres sundhedspædagogiske udviklingsarbejde. At lave udviklingsarbejde er at sætte spor, som andre kan følge. Det er sundhedsplejerskernes håb, at deres erfaringer og nyudviklede metoder vil blive brugt af andre på børne- og ungeområdet, og at bogen vil være en inspiration og støtte for alle, som har mod og lyst til at følge op på erfaringerne i deres egen praksis.

Bogen formidler ny erfaringsbaseret viden om sundhedspædagogik i praksis. Endvidere belyser den de udfordringer, der er, når man som sundhedsprofessionel vil arbejde pædagogisk og oven i købet samarbejde med andre om at gennemføre nye og anderledes aktiviteter med børnene i skolen. Bogen skal ses som et bidrag til at understøtte pædagogiske ambitioner om at udvikle sammenhængende indsatser over for børn og unge.

Udviklingsprojektet er primært blevet finansieret af Sundheds- og Ældreforvaltningen i Randers Kommune. Sekundært er projektet finansieret via fonde. Tak til Helsefonden, Trygfonden, Aase og Ejner Danielsens fond samt Nordeafonden for deres støtte til forskellige delprojekter. En særlig tak til de sundhedsplejersker og partnere, der ikke direkte har været involveret i udviklingsarbejdet, men har vist stor interesse og bakket de deltagende sundhedsplejersker op undervejs. Tak til jer alle!

Rikke Wendelbo Selde og Karen Wistoft